

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах

2019 р., № 63, Т. 2

Збірник наукових праць

виходить шість разів на рік

Головний редактор:

Сущенко А. – доктор педагогічних наук, професор

Заступник головного редактора:

Сущенко Л. – доктор педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:

Бесараб А. – доктор наук із соціальних комунікацій, доцент;

Дяченко М. – доктор педагогічних наук, доцент;

Захаріна Є. – доктор педагогічних наук, доцент;

Іваницький О. – доктор педагогічних наук, професор;

Кравченко В. – доктор педагогічних наук, доцент;

Мазін В. – доктор педагогічних наук, доцент;

Сущенко Т. – доктор педагогічних наук, професор.

Іноземні члени редакційної колегії:

Олександр Скалій – доктор філософії (Республіка Польща);

Цісюань Вей – доктор філософії (Китайська Народна Республіка).

Технічний редактор: Н. Ковальчук

Дизайнер обкладинки: А. Юдашкіна

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2019. Вип. 63. 224 с. Т. 2.

Сайт видання:

www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua

Засновник:

Класичний приватний університет
Свідоцтво Міністерства юстиції України
про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 15844-4316Р від 16.10.2009 р.

Видавець:

Класичний приватний університет
Свідоцтво Державного комітету
інформаційної політики, телебачення
та радіомовлення України
про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3321 від 25.11.2008 р.

**Входить до Переліку фахових видань,
в яких можуть публікуватися результати
дисертаційних робіт на здобуття наукових
ступенів доктора і кандидата наук з педагогічних
наук, на підставі Наказу МОН України
від 29.12.2014 № 1528 (Додаток 11).**

Видання рекомендовано до друку
та поширення через мережу Internet
Вченою радою
Класичного приватного університету
(протокол № 5 від 30.01.2019 р.)

Усі права захищені.
Повний або частковий передрук і переклади дозволено
лише за згодою автора і редакції.
При передрукуванні посилання на збірник наукових праць
«Педагогіка формування творчої особистості
у вищій і загальноосвітній школах»
обов'язкове.

Редакція не обов'язково поділяє думку автора
і не відповідає за фактичні помилки,
яких він припустився.

Адреса редакції:
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б.
Телефони/факс: +38 098 24 61 364.

Здано до набору 31.05.2019.
Підписано до друку 17.06.2019.
Формат 60×84/8. Цифровий друк. Наклад 150 пр.

ЗМІСТ

ВИЩА ШКОЛА

<i>О. М. Акімова, О. В. Кузнецова, А. Г. Чала</i> ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ХОДІ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	5
<i>О. П. Аматаєва, М. О. Демченко, В. О. Гакало</i> ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ РОБОТИ РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	11
<i>В. І. Бабак</i> КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК.....	15
<i>Л. М. Бадюл</i> ДІЛОВА КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ЯК ЗАСІБ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ДІЛОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	19
<i>Ю. С. Баніт</i> ЗНАЧЕННЯ РЕФЕРЕНТНОЇ ГРУПИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ	23
<i>Л. І. Березовська</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА ЗАСАДАХ КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ.....	28
<i>О. І. Беспарточна</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ТЕОЛОГІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ.....	33
<i>Т. А. Вакалюк</i> ВИКОРИСТАННЯ ХМАРО ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ НАВЧАННЯ NEO LMS У РІЗНИХ ФОРМАХ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ ІНФОРМАТИКИ.....	38
<i>О. І. Васильченко</i> ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	45
<i>О. С. Верітова</i> КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	49
<i>М. О. Гладих</i> НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	55
<i>Л. М. Донченко, Т. В. Зав'ялова, В. М. Іванова, О. В. Непша</i> ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ЗАГАЛЬНЕ ЗЕМЛЕЗНАВСТВО».....	59
<i>В. В. Іваненко</i> СПРЯМУВАННЯ ЗМІСТУ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	65

УДК 378.015.31:502

Л. М. Донченко

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму, соціально-економічної географії та краєзнавства
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Т. В. Зав'ялова

старший викладач кафедри фізичної географії та геології
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

В. М. Іванова

старший викладач кафедри фізичної географії та геології
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

О. В. Непша

старший викладач кафедри фізичної географії та геології
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ЗАГАЛЬНЕ ЗЕМЛЕЗНАВСТВО»

В статті автори зробили спробу визначити особливості формування екологічних знань та вмінь студентів-географів під час вивчення дисципліни професійного циклу «Загальне землезнавство». Екологічне виховання та освіта є неодмінною умовою загального та екологічного розвитку особистості. В силу цього питання екологічна освіта та виховання студентів, як і підготовка майбутніх вчителів до організації екологічної освіти та виховання, набувають великого значення. Від рівня екологічного виховання, екологічної культури залежить питання виживання людства, чи зможе людина залишитися на нашій планеті або його чекає деградація з подальшою мутацією.

Головна відповідальність за формування екологічної культури підростаючого покоління покладається на школу. Одна з найважливіших задач сучасної школи – підвищення екологічних знань учнів, озброєння їх навичками грамотного використання природних ресурсів, виховання високої екологічної культури поведінки. На педагогів покладена соціальна функція виховання такого покоління, яке повинне забезпечити безпечне існування людини на Землі. Перед учителем стоїть серйозне завдання, всіма засобами та способами виховати відповідальне ставлення учнів до природного середовища. Однак це можливо тільки в тому випадку, якщо сам педагог компетентний у питаннях екологічної освіти та виховання, а також володіє знаннями, вміннями роботи зі школярами. На сьогодні у багатьох випускників педагогічних університетів переважає споживацький підхід до природи, низький рівень сприйняття екологічних проблем; не розвинена потреба практичної участі в реальній роботі щодо поліпшення навколишнього середовища.

У зв'язку з цим виникає необхідність екологічного виховання студентів педагогічних закладів вищої освіти. Визначено, що вивчення курсу професійної підготовки «Загальне землезнавство» має на меті розв'язання проблеми формування екологічних знань та вмінь майбутніх вчителів географії. Даний курс охоплює всі ключові питання функціонування природного середовища і тому дуже важливий для екологічної підготовки вчителя.

Ключові слова: екологічна освіта, знання, вміння, загальне землезнавство, природоохоронна діяльність, майбутній вчитель географії.

Постановка проблеми. Сучасні проблеми взаємодії суспільства з природою (соціально-екологічні проблеми) визначають зміст підготовки майбутнього педагога. Сутність і особливості педагогічної сфери безпосередньо позначаються на педагогічній складовій процесу підготовки, яка вимагає формулювання цілей професійної освіти

з урахуванням соціально-екологічного компонента, відповідних змістовних і процесуальних сторін навчання у виші. Система цілей підготовки студентів педагогічних спеціальностей повинна бути представлена цілями, пов'язаними з власне соціально-екологічними проблемами, необхідністю їх вирішення в сьогоденні та майбутньому.

Сформульовані цілі, у свою чергу, визначають зміст освіти по даному напрямку, відбиваються на поєднанні методів, засобів і форм його засвоєння, особливості діагностики, що також становить окрему проблему.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із завдань шкільної географічної освіти у XXI ст. є формування екологічної культури особистості яке потребує підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів. Джерела екологізації освіти, формування екологічної культури педагога були закладені в працях Я. Коменського, Ж. Руссо, Й. Песталоцці, К. Ушинського та ін. У працях Н. Баранського, В. Іванової, М. Ковалевської, В. Максаковского, Л. Прохорової, Н. Родзевича А. Розсохи, підкреслюється значення шкільної географії у формуванні екологічного світогляду учня та аргументується необхідність включення в зміст шкільної географії ідей про біосферу, раціональне природокористування, охорону довкілля.

Метою статті є визначення ролі навчальної дисципліни «Загальне землезнавство» студентів-географів у формуванні екологічних знань та вмінь та їх використання у подальшій педагогічній діяльності в навчальних загальноосвітніх закладах.

Виклад основного матеріалу. Провідну роль у формуванні екологічної культури підрастаючого покоління відіграє вчитель. Саме вчителі в ході уроків і в позаурочний час покликані формувати у школярів систему наукових знань, поглядів і ціннісних уявлень про те, що небезпеку насущання екологічної катастрофи можна запобігти тільки негайним і кардинальним поліпшенням природоохоронної діяльності [4, с. 59; 16, с. 128]. Виконувати природоохоронну діяльність – це значить володіти цілим комплексом екологічних умінь і навичок, які особистість може освоїти в процесі спеціального навчання. певним обсягом екологічних умінь необхідно володіти вже з раннього віку, що говорить про те, що вчитель повинен бути добре підготовлений до даної місії [13, с. 143]. Особливо близько це стосується вчителя природничо-наукової спеціалізації (викладачів хімії, біології, географії). Причому, розв'язати подібну проблему може педагог, який добре володіє цими вміннями та здатний формувати їх в учнів [6, с. 223].

Аналіз наукових публікацій з даного питання [3; 8, с. 72; 10, с. 24; 11, с. 61; 15, с. 96; 17, с. 138] показав, що часто вчителі не готові до здійснення цієї функції. Це виражається в тому, що вони самі недостатньо володіють вміннями оцінювати стан навколишнього середовища, захищати природне середовище від забруднення та руйнування. Склалася суперечність між загальним визнанням необхідності здійснення екологічної освіти

та недостатньою розробленістю даної наукової проблеми як цілеспрямованого процесу формування екологічних умінь на міждисциплінарній та міжцикловій основі [3; 5, с. 24; 14, с. 136].

Однією з провідних дисциплін професійного циклу підготовки майбутніх вчителів географії є «Загальне землезнавство». Роль цього важливого географічного предмета невпинно зростає з екологізацією освіти на всіх її рівнях, потребою розробки заходів з охорони природи нашої унікальної планети та впровадження їх у всі сфери людської діяльності й тому вкрай важливий для екологічної підготовки майбутнього вчителя географії [12]. Курс «Загальне землезнавство» – навчальна дисципліна, що складається з галузевих фізико-географічних наук (метеорології, геоморфології, гідрології та інше) і вчення про географічну оболонку [7, 12].

В Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького на спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) за робочим навчальним планом курс «Загального землезнавства» вивчається на протязі двох років на першому і другому курсі, включає 156 годин лекцій та 174 години практичних занять, 1 залік, 1 іспит і 3 навчальні практики загальною тривалістю 15 днів та курсову роботу. Важливість цієї дисципліни в спеціальній підготовці студентів-географів визначається тим, що цей курс є базовим для подальшого вивчення фізико-географічних дисциплін [2, с. 13; 18, с. 50]. Методика польових фізико-географічних досліджень також закладається в цьому курсі, оскільки наступні навчальні комплексні практики в більшості своїх аспектів спираються на методи вивчення компонентів природи, що застосовуються на навчальних практиках з курсу «Загальне землезнавство» [9, с. 108].

Навчальний матеріал в курсі «Загальне землезнавство» викладається в певній логічній послідовності. У вступі дається уявлення про географію як науку. Визначається об'єкт і предмет вивчення фізичної географії, розкривається зміст курсу і його значення в підготовці вчителів географії [7, 12].

У першому розділі «Земля у Всесвіті» Земля характеризується як космічне тіло, яке безперервно взаємодіє з іншими космічними тілами та відчуває на собі їх вплив. Особливе значення для формування екологічних знань і умінь мають теми «Випромінювання Сонця», «Сонячно-земні зв'язки», «Рух Землі», «Магнітне поле Землі» [7]. При вивченні цих тем підкреслюється крихкість життя на нашій планеті, залежність її від ряду космічних факторів. Велике екологічне навантаження несуть такі поняття, як «сонячна активність», «цикли сонячної активності», «магнітне поле», «магнітні бурі» та інші.

Наступні розділи курсу («Атмосфера», «Гідросфера», «Літосфера», «Рельєф поверхні Землі») спрямовані на вивчення компонентних оболонок Землі. Ці розділи найтіснішим чином пов'язані з екологічною підготовкою майбутнього вчителя. Немає жодної теми в цих розділах, яка б не була пов'язана з екологічною тематикою [12].

При вивченні теми «Склад і будова атмосфери», велике екологічне значення мають такі питання, як газовий склад атмосфери, значення основних газів, джерела надходження кисню в атмосферу, роль вуглекислого газу, озону, наслідки, до яких ведуть руйнування озонового шару, надмірне спалювання палива, наслідки кислотних дощів і таке інше.

Особливе значення мають питання еволюції складу атмосфери, охорони повітря від забруднень, методи дослідження атмосфери й, зрозуміло, питання взаємодії атмосфери з іншими земними оболонками. У темі «Сонячна радіація» можна особливо виділити питання тепличного (оранжерейного, парникового) ефекту атмосфери, ролі в ньому водяної пари та діоксиду вуглецю, прогнозу антропогенного потепління клімату Землі.

Дуже важливим, як нам представляється, є знайомство студентів I курсу з основними методами визначення газів-забруднювачів в робочому приміщенні, лабораторії, на вулицях міста в рамках навчального курсу «Хімія» або спеціального хімічного практикуму екологічного спрямування (визначення діоксиду сірки, концентрації в повітрі хлору, аміаку, чадного газу та інші).

У темі «Тепловий режим» підкреслюється факт неухильного збільшення середньої температури атмосфери Землі, особливо значного в останні десятиліття. Розглядаються різні сценарії наслідків підвищення температури на географічну оболонку, вивчаються окремі приклади. Тема теплового режиму тісно переплітається з питаннями теми «Вода в атмосфері». При вивченні цієї теми важливе екологічне значення мають питання вологообігу; фізичних процесів в атмосфері: випаровування, конденсації, сублімації та інше; атмосферне зволоження, вплив людини на зволоження території через зрошувальні та осушувальні меліорації; географічний розподіл опадів; утворення смогів, умови зволоження аридних територій та інше.

У темі «Повітряні маси» виділяються питання фізичних властивостей та трансформації теплих і холодних повітряних мас, в темі «Атмосферний тиск і вітер» виділимо питання формування місцевих вітрів, суховіїв, використання енергії вітру як альтернативного джерела енергії, санітарне значення вітру, особливо для великих міст. У темі «Циклони та антициклони» розглядаються умови вертикальної циркуляції атмосфери в

різних баричних системах і її впливу на загрозваність промислових центрів, міст та інших населених пунктів. Питання утворення смерчів, торнадо їх повторюваність і сила пов'язуються зі змінами температурного режиму окремих територій і всієї планети в цілому.

У темах «Погода» і «Клімат» особливе місце займають питання зміни коливання клімату, проблеми прогнозу клімату майбутнього, впливу людини на клімат. Прогнозуються зміни кліматичних систем при збільшенні температури атмосфери, зміни зволоження, газового складу атмосфери та таке інше. Вивчення цих проблем дозволяє в повній мірі ставити питання оцінки стану природного середовища, окремих її компонентів, знаходити причинно-наслідкові зв'язки в природному середовищі.

Велика роль також і розділу «Гідросфера» для формування екологічних знань і умінь. У цьому розділі даються визначення фундаментальних понять, таких як «Світовий вологообіг», «Водний баланс земної кулі», «Водні ресурси Землі» і багато інших [1].

Тематика розділу «Гідросфера» невіддільна від змісту екологічної освіти студента-географа. Теми цього розділу мають дуже велику екологічну складову «Підземні води», «Річки», «Озера», «Водосховища», «Болота», «Льодовики», «Світовий океан: хімічні та фізичні властивості вод, термічний режим, динаміка вод, водні теми, природні ресурси», «Охорона вод» – це теми розділу «Гідросфера» [7].

Ознайомлення з темою «Підземні води» має велике практичне значення для організації спостережень за різними природними джерелами, рівнями залягання ґрунтових вод в колодязях і таке інше. І широко використовуються в період навчальних практик з гідрології. У темі «Річки» особливо виділяються питання живлення водного режиму річок, фази водного режиму: повінь, межень, паводки, річковий стік і вплив на нього різних фізико-географічних факторів, вплив господарської діяльності на стік, робота річок, хімічний склад річкових вод, зв'язок хімічного складу і ступеня мінералізації вод з фазами водного режиму, термічний режим річок, його залежність від клімату та джерел живлення, льодохід, затори, річки аквальні природні комплекси, антропогенні зміни стоку та режиму річок, канали, греблі, водосховища, охорона річок від виснаження та забруднення та їх раціональне застосування. Така велика кількість питань екологічної спрямованості пояснюється тим, що річки найтіснішим чином пов'язані з іншими компонентами географічної оболонки й це робить їх дуже уразливими з точки зору небажаних впливів. Ця ідея є ключовою при вивченні даної теми та формуванні відповідних екологічних умінь.

У темі «Озера» також всі програмні питання мають значну екологічну спрямованість, що дозволяє при вивченні даної теми формувати екологічні вміння різного рівня складності. В першу чергу виділяються питання озерних улоговин та їх морфометричних характеристик, водний баланс озер, динаміка води в озерах, хімічний склад озер, термічний режим озер, гідробіологічний режим озер, умова живлення озер, антропогенна евтрофікація озер, озера як природний комплекс і їх взаємозв'язок з навколишньою природою, господарське використання озер, охорона від забруднення та раціональне використання.

Темою, близькою за змістом предмету вивчення та за характером екологічних питань, є тема «Водосховища». Тут відзначимо наступні питання: типи водосховищ, особливо термічного, льодового, гідрохімічного та гідробіологічного режимів, динаміка водних мас, замулення водосховищ, вплив водосховищ на річковий стік і навколишню природу, комплексне використання водосховищ, охорона їх вод від забруднення та евтрофікації.

У темі «Болота» виділяються питання класифікації та утворення боліт, еволюції боліт, болота як природний комплекс і їх роль в географічній оболонці, осушення боліт, охорона боліт.

У темі «Льодовики» підкреслюється роль льодовиків в географічній оболонці та значення льодовиків як резервів прісної води на планеті Земля.

Спільними питаннями для перелічених тем в розділі «Гідросфера» є сучасні проблеми прісної води на Землі.

Найбільшою за обсягом в програмі даної дисципліни є тема «Світовий океан». У цій темі найбільш важливими є питання хімічних і фізичних властивостей океанічної води, окремі питання термічного і динамічного режиму деяких морів і заток, питання впливу океану на зволоження материків, на життєдіяльність організмів, зміна берегів. Ключовими питаннями є: біологічна структура Світового океану, природні ресурси, охорона вод Світового океану [1, 7].

У розділі «Літосфера» слід в першу чергу висвітлити питання впливу людини на рельєф, окремі питання вулканічного рельєфу. У темі «Флювіальний рельєф» важливими є питання ерозії, географічної закономірності поширення ґрунтової ерозії та методи боротьби з нею, питання яроутворення та заходів боротьби з ярами, питання утворення селей та заходів боротьби з ними. У темі «Карстовий рельєф» питання господарської діяльності в карстових областях, в темі зсувний рельєф, питання боротьби зі зсувними процесами.

Невіддільний від екологічної проблематики розділ «Біосфера». Особливо виділяються питання живої речовини в природі, меж біосфери, вчення В.І. Вернадського про біосферу, її склад і будову, біологічну продуктивність і біомасу різних природних комплексів, питання життєвих спільнот організмів, колообігу речовини та енергії в біологічній сфері, ролі живих організмів у формуванні географічної оболонки Землі, питання охорони біосфери від негативного антропогенного впливу [7, 12].

У розділі «Географічна оболонка» велике значення для формування екологічних умінь мають питання будови та якісної своєрідності географічної оболонки, її співвідношення з біосферою. Провідними темами є закономірності географічної оболонки, диференціація географічної оболонки на природні комплекси, природні комплекси як системні утворення, властивості цих систем, а також значення вивчення природних комплексів для практичних цілей [1].

Зміст розділу «Географічне середовище і суспільство» також тісно пов'язаний та має першорядне значення для екологічної підготовки майбутнього вчителя географії. Особливо виділяються питання єдності природи та суспільства, ролі географічної оболонки в розвитку суспільства, значення географічного середовища для суспільного виробництва, ступеня стійкості природних компонентів до впливу людини, питання про змінені людиною природних комплексів, культурних ландшафтах. Безумовно, важливими є питання посилення впливу людини на природу в сучасну епоху, процеси індустріалізації, урбанізації, інтенсифікації сільського і лісового господарства, розвитку транспорту та рекреаційно-туристичної діяльності, ступінь і характер антропогенної зміни зональних природних комплексів, а також регіонів з різним соціально-економічним рівнем розвитку, питання природних умов і ресурсів. Найбільш значущими є питання охорони природи як глобальної проблеми людства, перетворення природи, питання сутності проблем раціонального природокористування, а також поняття про ноосферу [1].

Висновки та пропозиції. В ході проведення аналізу програми навчальної дисципліни професійного циклу «Загальне землезнавство» студентів-географів показав, що дана дисципліна є теоретичною передумовою і базою освоєння екологічних знань та умінь і формують зону компетентного розуміння еколого-прикладних задач і вміння вибору найкращих способів їх вирішення. З іншого боку, організація практичного навчання (навчальні та виробничі практики) у своєму розпорядженні мають можливості своєрідного «полігону» відпрацювання екологічної вмілості студентів-географів в природних умо-

вах, що і дозволяє говорити про досягнення професійного рівня освоєності відповідних умінь. Екологічні знання, що містяться в курсі «Загальне землезнавство», покликані сформулювати у свідомості студентів наукову картину взаємодії людини та природи, озброїти студентів вірними методологічними підходами до пізнання та практичної діяльності в екологічній сфері.

Список використаної літератури:

1. Багров М.В., Боков В.О., Черваньов І.Г. Землезнавство / за ред. П.Г. Шищенко. Київ : Либідь. 200. 464 с.
2. Зав'ялова Т.В., Непша О.В. Екологічне виховання при вивченні дисципліни «Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства». *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи*: зб. Матеріалів VI Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф. Переяслав-Хмельницький, 2016. Вип. 6. С.13–15.
3. Глуханюк В.М. Підготовка майбутнього вчителя технологій до екологічного виховання учнів основної школи в процесі вивчення фахових дисциплін. Дис. канд. пед. наук., спец.: 13.00.04. Вінниця. 2011. 262 с.
4. Іванова В., Косьяненко О. Екологічна освіта та природоохоронна робота навчальних закладах держави. *Еврика*. (2). 2015. № 2. С. 59–61.
5. Іванова В.М., Непша О.В. Шляхи реалізації міжпредметних зв'язків в навчанні географії. *Північне Приазов'я: проблеми регіонального розвитку у міжнародному контексті*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Мелітополь, 14-15 вересня 2017 року). Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2017. С. 24–27.
6. Іванова В., Сугоняк Я. Шляхи формування екологічного світогляду та екологічної культури майбутніх вчителів географії, *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Інтердисциплінарні виміри*. Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг : Посвіт. 2019. С. 223–225.
7. Мащенко О.М. Загальне землезнавство. *Навчальний посібник*. Полтава : ПДПУ. 2010. 73 с.
8. Мацюра О.В., Солоненко А.М. Екологічна стежка як активний засіб формування принципів екологічного гуманізму. *Постметодика*. 2005. № 4–5. С. 72–75.
9. Непша О.В. Роль комплексної польової практики з фізичної географії у формуванні в студентів навичок і вмінь екологічної освіти у їх подальшій професійній діяльності. *Екологія: наука, освіта, природоохоронна діяльність*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Науковий світ, 2007. С. 108.
10. Непша О.В., Чернобай В.В. З досвіду проведення еколого-освітніх акцій на факультативі з екології на об'єктах природно-заповідного фонду Рівненського району. *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи*: зб. Матеріалів V Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф., 20 вересня 2016 р. Переяслав-Хмельницький, 2016. Вип. 5. С. 24–29.
11. Непша О.В. Краєзнавчий туристський маршрут для учнів по вивченню природоохоронних територій, *Актуальні проблеми фізичного виховання*: зб. тез доп. XII Міжнар. наук. конф. Херсон : Херсонський державний університет. 2017. С. 61.
12. Олійник Я.Б., Федорищак Р.П., Шищенко П.Г. Загальне землезнавство. Підручник. Київ : Знання-прес. 2018. 342 с.
13. Прохорова Л.А., Зав'ялова Т.В., Непша О.В. Екологічна освіта та виховання молоді як основа екологічної культури суспільства. *Дискурс в умовах мінливості соціокультурного простору*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Мелітополь : Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2018. С. 143–146.
14. Прохорова Л.А., Зав'ялова Т.В., Непша О.В. Екологічна освіта в міжпредметних зв'язках географії та біології. *Екологічна стратегія майбутнього: досвід і новації*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 березня 2017 р., Умань). Умань : Видавець «Сочинський М.М.», 2017. С.136–138.
15. Прохорова Л.А., Зав'ялова Т.В., Непша О.В. Готовність майбутніх вчителів географії до екологічного виховання учнівської молоді у сучасній загальноосвітній школі. *Екологія – філософія існування людства*: зб. наук. праць. Мелітополь : ТОВ «Колор Принт». 2018. С. 96–100.
16. Прохорова Л.А. Етичний аспект формування екологічної свідомості. *Соціальні та екологічні технології: актуальні проблеми теорії і практики*: матеріали XI Міжнар. Інтернет-конф.(Мелітополь, 22-24 січня, 2019 року). Мелітополь : ТОВ «Колор Принт». 2019. С. 128–130.
17. Розсоха А.П. Формування екологічної культури у майбутніх учителів географії. *Молодий учений*. № 9.1 (36.1). 2016. С. 138–142.
18. Стецишин М.М., Непша О.В. Екологічна освіта студентів при вивченні курсу Фізична географія материків і океанів. *Сучасні проблеми розвитку географічної науки і освіти в Україні*. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 17-18 травня 2012 р. Київ : Обрії, 2012. С. 50–51.

Donchenko L., Zavyalova T., Ivanova V., Nepsha O. The formation of the ecological knowledge and the skills of the future teachers of the geography during the study of the course of «General physical geography»

In the article, the authors made the attempt to determine the peculiarities of the formation of the ecological knowledge and the skills of the students-geographers during the study of the discipline of the professional cycle «General physical geography». The ecological training and the education are the indispensable condition of the general and the ecological development of the personality. Due to this question, the ecological education and the training of the students, as well as the preparation of the future teachers for the organization of the ecological education and training have the great importance. From the level of the ecological education, the ecological culture depends on the survival of the mankind, or the people can stay on our planet or the degradation with the further mutation waits for him.

The main responsibility for the formation of the ecological culture of the younger generation lies down to the school. One of the most important tasks of the modern school is the increase of the ecological knowledge of the pupils, the armament them with the skills of the competent use of the natural resources, the training of the high ecological culture of the behavior. The social function of the training such generation is put on the teachers, which should provide the safe of the human existence on the Earth. The serious task is faced before the teachers, by all means and the methods he must educate the responsible attitude to the pupils towards the natural environment. However, it is possible only if the teacher himself is qualified in the questions of the ecological education and the training, and also he has knowledge, the skills of the working with the pupils. For today, many graduates of the pedagogical universities have the prevailing consumer approach to the nature, the low level of the perception of the ecological problems; the need of the practical participation in the real work as for the improvement of the environment is not developed.

In connection with this, there is a need of the ecological education of the students of the pedagogical institutions. It is determined that the study of the course «General physical geography» aims at the solving of the problem of the formation of the ecological knowledge and the skills of the future teachers of the geography. This course covers all key questions of the functioning of the environment and it is very important for the ecological preparation of the teacher.

Key words: *ecological education, knowledge, skills, general physical geography, environmental activity, future teacher of geography.*